

MAGÁNOLVASMÁNYOK,

MELYEKET A KÖZÉPISKOLÁK TANULÓINAK ISMERNIÖK KELL.

I. osztály.

Andersen mesél. (O. K. 147-149) 30 kr.
 Arany J.: Toldi. (Jeles írók tára 11) 80 kr.
 Békési: Görög-római és hún magyar mondák 1 frt.
 Czuczor: Mesék. 2 köt. (V. K. 11-12) 40 kr.
 Fortunatus és fia (M. K.) 50 kr.
 Gaal: Csalavér róka (M. K.) 50 kr.
 — Csontos Szigfrid (V. K.) 20 kr.
 — Berni Detre (V. K.) 20 kr.
 Grimm-Gaal: Regék (Franklin-T.) 2 frt.
 Jókai: Magyar föld. 50 kr.
 Merényi: Sajó- és Tiszavölgyi népm. 2 frt.
 Robinson Crusoe. (V. K. 22-24) Kötve 80 kr.
 St. Pierre: Pál és Virginia. (V. K. 25) 20 kr.

II. osztály.

Amicis: A szív 2 frt 80 kr.
 Boros: Ujabb magyar költők. (V. K. 10) 20 kr.
 Cervantes: Don Quixote. (M. K.) 50 kr.
 Fényes: Szigetvár ostroma. (V. K. 20) 20 kr.
 Gaal M.: Robinson. Kötve 2 frt 40 kr.
 — Virág Pálkó 1 frt 20 kr.
 Garay: Szent László. (M. R. 11-12) 1 frt 40 kr.
 Jó könyvek (valamennyi füzet)

III. osztály.

Áldor I.: Columbus (T. K. 21) 40 kr.
 Cox: Görög regék. Kötve 3 frt 50 kr.
 Gaal: Kard és lajt hőse. Kötve 2 frt.
 — Benyovszky Móricz élete (V. K.) 20 kr.
 — Rontó Pál. (V. K. 18) 20 kr.
 Hevesi: Jelki András kalandjai 2 frt 40 kr.
 Jakab Ó.: Két impozitor. Kötve 2 frt.
 Jókai: Kis Decameron. Kötve 2 frt.
 — A magyar nép éleze 80 kr.
 — A nagy-enyedi két fűzfa stb. 40 kr.
 — Népvilág 80 kr.
 — A m. nemzet tört. Három kötet 6 frt.
 Jósika: Regegyöngyök. (Kis nemz. M. 4) 50 kr.
 Kiszaludny K.: Pártutók. (O. K. 388-89) 20 kr.
 Petőfi: János vitéz (Badies II.) 30 kr.
 Szász Károly: Salamon 1 frt 20 kr.
 Tört. Kvtár: 15, 18, 31, 80, 24, 76, 62, 68, 38, 14, 1, 67

IV. osztály.

Czímer: Művelődéstört. 1 frt 40 kr.
 Czuczor: Hős-köteményei (O. K. 522-23) 20 kr.
 Fáy: Mesék. (Kis nemz. Muz. 25-26) 1 frt.
 Fazekas: Ludas Matyi. (O. K.) 10 kr.
 Fraknói: II. Lajos (O. K.) 20 kr.
 Plosvay: Tholdi (O. K.) 20 kr.
 Jókai: Dekameron. 6 kötet 4 frt 80 kr.
 — Válogatott beszélei (Muz. 15. 16) 1 frt.

Kaphatók a Tanulók Lapja Kiadóhivatalában Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Jókai: Sonkoly Gergely 40 kr.
 Jósika: Elbeszélések. (V. K. 29) 20 kr.
 Kiszaludny K.: Vig elbeszélések (V. K.) 20 kr.
 Kiszaludny S.: Regék. (V. K. 1, 19) 40 kr.
 Lamb: Shakespere-mesék 2 frt.
 Laurie: Deák élet Angolországban 1 frt 80 kr.
 Mantegazza: Munka öröme 2 frt 40 kr.
 Simons: A római öskorból (Muz.) 50 kr.
 Tompa: Népregék (Össz. költ.) 2 frt.
 Tört. Kvtár: 47, 60, 50, 51, 65, 49, 48, 71, 53, 5, 39, 10, 26, 37, 6, 35 á 40 kr.
 Vértessy A. Julius Caesar.: (T. K. 26) 40 kr.

V. osztály.

Arany: Toldi estéje 40 kr.
 Gaal: A peleskei nótárius 40 kr.
 Goldsmith: A vékfiöldi lelkész (V. K.) 40 kr.
 Gyulai: Egy régi udvarház utolsó gazdája 1 frt 40 kr.
 — Szilágyi és Hajmási. (O. K. 390) 10 kr.
 Hoffmannseg: Egy utazás (O. K.) 30 kr.
 Jókai: Az új földesúr. 1 frt 60 kr.
 Kölcsy: Parainesis stb. (O. K.) Kötve 60 kr.
 Pázmány: Kalautz. (J. I.) 60 kr.
 Plutarchos: Eletrajzok 1 frt 60 kr.
 Petőfi: Lyrai költ. (Össz.) 1 frt 50 kr.
 Sebestyén: Az Árpádok 1 frt 50 kr.
 Theophrastus jellemrajzai (O. K.) 20 kr.
 Tinódi: Ali basa
 Tompa: Lyrai költ. (Össz. k. népk.) 2 frt.
 Varga: Magyarok tört. 7 frt.
 Tört. Kvtár: 66, 3, 11, 36, 42, 22, 41, 61, 44, 84, 40, 57, 64, 70, 21, 27, 33, 63, 17, 12, 54, 28, 29, 8, 7, 9, 56, 32, 2, 78, 45, 46, 4, 75, 72, 55 á 40 kr.
 Zlinszky: Lyrai szemelvények (J. I.) 1 frt.

VI. osztály.

Andersen: Képeskönyv k. n. (O. K.) 10 kr.
 Arany balladái
 Arany: Kevelháza, 40 kr.
 Berzsenyi: Versei (O. K. 187-190) 40 kr.
 Czuczor: Népies költ. (O. K.) 20 kr.
 Firdusz: Szoráb. (O. K.) 30 kr.
 Jókai: Kedves atyafiak.
 — Egy magyar nábob 2 frt 40 kr.
 — Kárpáthy Zoltán 2 frt 40 kr.
 Jósika: Abafi. (Jósika regényei 1-2) 1 frt.
 Kiszaludny K.: A kérészek (O. K. 301-3) 30 kr.
 — Csalódlások (J. I. 26) 30 kr.
 — Tihamér (O. K.) 20 kr.
 Kölcsy versei. (O. K.) 50 kr.
 Magyar népdalok. (N. Múz.) 50 kr.
 Milton: Elvesztett parad. (O. K.) 80 kr.
 Pázmány: Egyh. beszédek. (J. I.) 60 kr.
 Petrarca: Szonettjei. (O. K.) 80 kr.
 Salamon: Magyarország a török hódítás korában 2 frt.
 Shakespere: Coriolán (J. I.) 60 kr.
 — Julius Caesar (J. I.) 60 kr.
 — Macbeth (J. I.) 50 kr.
 Sophokles: Antigone. (J. I. 20) 50 kr.

VII. osztály.

Arany: Zrinyi és Tasso. 50 kr.
 — Az elveszett alkotmány. 50 kr.
 Berzsenyi: Ódái. (J. I. 24) 50 kr.
 Bessenyei: A philosophus (O. K.) 30 kr.
 Csokonai: Dorottya (O. K. 1-2) 20 kr.
 Fáy: Furesa végrendelet
 Gvadányi: Peleskei nótárius (O. K.) 30 kr.
 Gyöngyösi: Murányi Vénus és Kémény János.
 Kármán: Fanny hagyományai (O. K.) 20 kr.
 Katona: Bánk-bán (Jeles írók 22) 80 kr.
 Kazinczy versei (O. K.) 30 kr.
 — Pályám emlékezete
 Kemény: Rajongók 3 frt.
 Kiszaludny: Iréne. (Jeles írók 55) 50 kr.
 — Himni szerelmei I. II. (O. K.) 80 kr.
 Kölcsy elbeszélései (O. K.) 20 kr.
 Körner: Zrinyi. (O. K. 142-144) 30 kr.
 Mikes: Törökors. levelei. (Jeles írók 17) 80 kr.
 Szász K.: Nibelungok. 3 frt 40 kr.
 Szigligeti: Csikós. (O. K. 270) 30 kr.
 — Trónkereső. (O. K. 255-257) 30 kr.
 — Liliomfi. (O. K.) 20 kr.

VIII. osztály.

Arany: Kisebb költemények 5 frt.
 — Toldi szerelme. 2 frt.
 — Buda halála 60 kr.
 Beöthy Zs.: Horatius és Kazinczy 60 kr.
 Carlyle: Scott (O. K.) 20 kr.
 Csengery: Tört. tanulm. 1 frt.
 Csiky: Nagymama. (O. K.) 30 kr.
 Czuczor: Botond. (J. I. 31) 40 kr.
 Eötvös: Falu jegyzője. 4 frt 50 kr.
 — Karthausi 3 frt.
 Erdélyi: Pályák és pálmák. 3 frt.
 Faludi: Nemes urfi. (Jeles írók 39) 60 kr.
 Gaal: Peleskei nótárius (O. K.) 40 kr.
 Gyulai: Emlékbeszédek 2 frt.
 — Széchenyi mint író. (O. K. 322) 20 kr.
 — Vörösmarty életrajza 1 frt 50 kr.
 — Katona és Bánkbánja 2 frt.
 Kemény: Zord idő. 3 frt.
 — Férfi és nő 2 frt.
 — Özveggy és leánya. 2 frt 50 kr.
 — Gyulai Pál 4 frt 50 kr.
 Madách: Ember tragédiája. 50 kr.
 Riedl: M. írod. főirányai (O. K.) 30 kr.
 Vörösmarty: Lyrai költem. 4 frt 20 kr.
 — Az áldozat (O. K.) 30 kr.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK :	SZERKESZTI	FŐMUNKATÁRS :	SZERKESZTŐSÉG :
Negyed évre ... 1 frt 20 kr.	DRUPP KORNÉL	GAAL MÓZES.	Budapest, IX., Soroksári-u. 31.
Fél évre ... 2 frt 40 kr.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomdája.		KIADÓHIVATAL:
Egész évre ... 4 frt 80 kr.			Budapest, IV., Egyetem-utca 4
<i>Megejelenik minden vasárnap.</i>			<i>Kéziratokat nem adunk vissza.</i>

AZ ORINOCON FÖLFELE.

Irta Verne Gyula. Fordította Gaal Mózes. 10

Megtámadták őket a brada-indianusok. Jó fegyvereik s bátorságuk megmentette őket a rab-ságtól és haláltól, ámde hűtlen kalauzaik cserben-hagyták őket, s egy szép napon magukra hagyták, elvitték minden elemiszerüket, s összes pod-gyászukat.

Nem csüggedtek, hanem bizva önmagukban, La Urbana felé vették útjokat, s ha megéheztek, egy-egy vadat ejtettek el, s azt megették. Éjjel felváltva egyik aludott, a másik őrködött.

Ezelőtt két nappal a földrengés miatt menekülő teknősbéka-k armádiája lepte meg őket, nem tehettek egyebet, minthogy a mozgó teknősbéka tutajra szálljanak, s azok szépen lassan, de biztosan vitték őket. A majmok — a mint láttuk — hozzájuk csatlakoztak, csak hogy ezek nem voltak olyan békés utitársak, mint az éktelenül bögő majmok. Bizony elé kellett venni a puskáikat, s élet-halál harcokat küzdeniök a tigrisekkel, pumákkal és jaguárokkal.

La Urbana égő határánál végződött kalandos útjuk, s a két falca emberei, a mint láttuk, éppen a kellő pillanatban jöttek segítségükre.

Helloch így adott számot röviden kirándulásukról, mely három héti tartott, s aztán hozzá-tette, hogy most falca-jukra szállva folytatni fog-ják az utat az Atapabo mellett fekvő San Fernandoig.

— San Fernandoig? — kérde kelletlen arcuzal Martial.

— Addig, de tovább nem.

— Tovább nem? — dühögte még kelletlenebbül az örmester.

Kermor Jeannak is el kellett mesélnie, hogy mi a szándéka, s vajjon ki csodálkozik azon, hogy Helloch roppantul érdeklődött honfitársa elbeszélése iránt, s meleg rokonszenvet érzett a tizenhét éves ifjú iránt, kit a fiúi szeretet ilyen hősi elhatározásra készítetett.

— Kermor úr — mondá Helloch — igazán

szívünkben örülünk azon, hogy a véletlen jó veltől találkoztunk. Erősen hiszem, hogy San Fernandoiban biztos nyomára fog bukkanni Kermor ezredesnek. Utitársak leszünk, s bármiben készségesen felajánljuk segítségünket.

Jean megköszönte a szíves ajánlatot, de be-zeg a mogorva nagybácsi csak a bajszát sodorta nagy mérgesen és így gondolkodott:

— Gyönyörű egy dolog! ... Hm, a három amerikai tudós nem volt elég, most még két ifjú francia is a nyakunkra vonja magát! ... Örmester eszeden légy, nyisd ki jól a szemedet!

A két francia aznap délután La Urbanában mindent összevásárolt, a mire szüksége volt. Falca-jukat «Moriche»-nek hívták, Parchal nevű bennszülött volt a kormányosa és kilencz izmos evezős legény volt a személyzete.

Másnap, augusztus 28-dikán a három bárka utasai elbúcsúztak a la urbanai polgármester-től, Marchal úrtól és a városbeli lakóktól.

Marchal úr kebelére vonta Kermor Jeant, meg-esókolta a homlokát, s így szólott hozzá:

— Légy bátor, kedves fiam, áldjon meg téged a jó Isten, és segítsen meg föltett szándékod végrehajtásában! A három falca útra kelt. Kedvező szél dagasztotta a vitorlákat, s az evezősök-nek nem volt nehéz a munkájuk, mert a három bárka gyorsan siklott tova a víz hátán.

Az Orinoco La Urbanától egészen San Fernandoig csaknem egyenes vonalban foly, iránya észak-déli. A két helység a folyó két kanyarulatánál fekszik csaknem ugyanazon a dél-körön.

A három falca egymás mellett egyforma se-bességgel haladott, a hol a folyó szélessége meg-engedte, másutt egymás után sorakoztak. A folyó medréről minduntalan kisebb szigetek emelkedtek ki, üde zöld fü takarta e szigetekeskéket. A falca-k között csak néhány méter köz lévén, az utasok kedélyesen beszélgettek egymással. Helloch váltig buzditotta Kermor Jeant, hogy világért se csüggedjen, mert okvetlenül nyom-mát kell jutniok Kermor ezredesnek. Az ameri-kai tudósokkal is szívesen beszélgetett a két francia az Orinoco vitás kérdéséről, s Miguelt

mind a ketten csakhamar megkedvelték. Helloch kitünő emberismerő volt, mindenre figyelt, s így az őrmester mogorvasága is mindjárt feltűnt neki.

Erre vonatkozólag így szólott barátjához:

— Nem különös dolog-e az, hogy a kedves Kermor Jeannak ilyen mogorva nagybátyja van?

— Nem tudom, hogy miért volna az különös? Kermor ezredesnek nyilván az öccse...

— Igaz... igaz, de ugyancsak messze elmaradt a bátyja mögött, ha csak őrmesterségig tudta felvinni.

— Akárhányszor előfordul ilyesmi; ezután sem fog ritkaság számba menni.

— Jól van, jól, Germain — ha Martialt Jean a nagybátyjának mondja, hát legyen a nagybátyja. Kinek mi köze ahhoz?

Másnap reggel a három bárka Capanaparo torkolathoz érkezett, nem sokkal azután a Judaboroéhoz, mely az előbbinek mellékfolyója.

Az Orinocónak jobb partja itt meredek sziklafal, medre pedig ropant széles, feljebb azonban, a Mina torkolatánál jóval keskenyebb, a víz árja nagyon sebes, a falecák csak nagy nehezen tudtak víz ellenében haladni. Szerencsére

kedvező irányban fújt a szél, s a három falca délután három óra tájban megérkezett a tigroi telepre, mely Marchal úrnak volt a birtoka.

Paterne a világot sem mulasztotta volna el, hogy a bájos vidéket hevenyében le ne kapja.

Innen kezdve az út az Orinocón fölfelé kezdett igazán nehéz lenni, s valóban nagy szükségük volt a szélre, hogy az ár ellenében fölfelé segítse. Az Orinoco e helyütt alig ezerkétszáz méter széles, s minduntalan sziklák meredeztek ki a medréből.

Az ügyes kormányosok ismerték jól a vízi

utat, s kikerülték a veszedelmesebb helyeket, s este hat órakor az éji szállásul előre kijelölt Sinaruco torkolatánál voltak.

Ennek a közelében volt a sűrű erdő borította Macupina sziget, melyen éppen akkor néhány benmszülött család tanyázott. A három falca kikötött a szigeten, s Miguel meg Helloch beszédbe ereszkedtek a benmszülöttekkel. Az indiánusok készséggel ajánlkoztak, hogy kalauzolni fogják őket a vadászatnál. Miguel is, Helloch is kitünő vadászok voltak, s csakhamar két hatalmas bizam-sértéssel tértek vissza. Az utazó társaságnak volt tehát izletes vacsorája. Még a dörmögő Martialnak is el kellett ismernie, hogy a Helloch által el-ejtett vad húsa nagyszerűen ízlik, hanem arról szó sem lehetett, hogy az udvarias Hellochnak megköszönje.

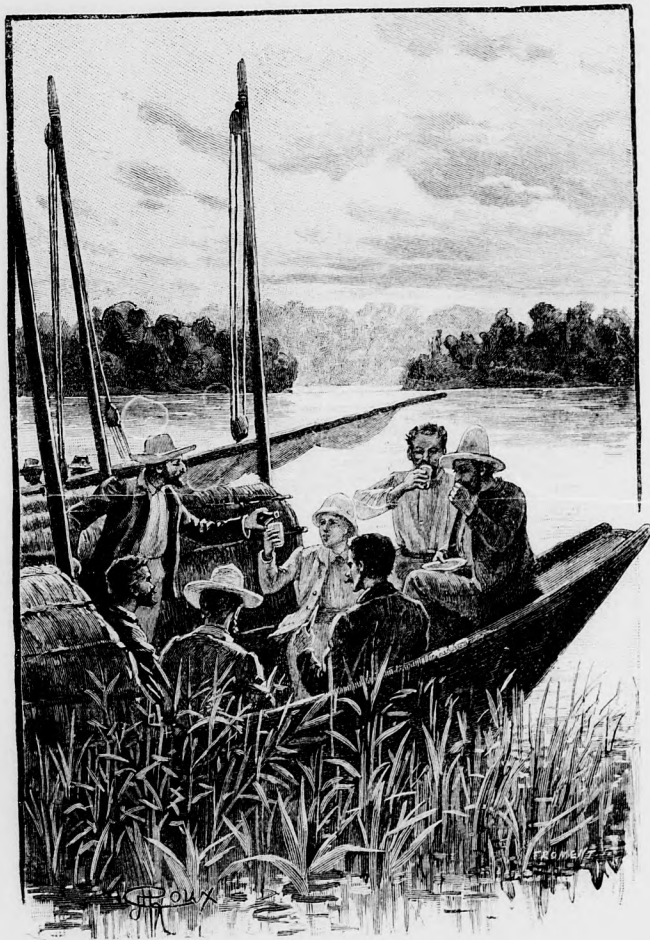
Martial alig várta, hogy San-Fernandóba érkezzenek, s ettől a két fiatal francziától elváljanak.

Másnap korán reggel indult tovább a három falca. Az utasok még javában aludtak, de a három kormányos meg az evező-legények siettek, mert estére a Karibákhoz, a Meta torkolatától negyven kilométernyire akartak jutni.

Az nap semmi különös sem történt. A vízi út jó volt, az ár nem sodró. A folyam partja eleinte magas szikla volt, feljebb lankás, végül egészen sima, úgy hogy a falecáknak át kellett a másik parthoz menniök, mert minduntalan fővenytorkolatok bukkantak elő.

Hajdanában itt is rengeteg sok teknősbéka tanyázott, de a benmszülöttek jóformán kiirtották már, vagy legalább is elűzték onnan.

A Piedra de Tigre nevű szikla gránit sziklái mellett elhaladva gyönyörködtek a visszhangban, melyről ez a sziklafal messze földön híres. A fo-

VIGAN POHARAZGATVA EGYMÁSSAL.

ARANY JÁNOS «TOLDI»-JA.

A *Tanulók Lapja* számára.

10

XVI.

Arany János «Toldi»-jának nyelve.

Arany János a Toldiban a történet és hagyomány segítségével képzelete szárnyain visszatér a fényes lovagkorba, s megírja azt a művét, a mely tárgy, felfogás, hangulat, jellemzés, nyelv és verselés tekintetében a magyar népköltészetet fényes diadalra vezette. A magyar szellem és nemzeti jelleg az ő költészetében nyilatkozik meg leghivebben, de egyszersmind legművésziebben is. Mindenütt e magyar szellemmel találkozunk, s az igaz magyar jellemvonásaival, melyek éppen magában a költőben voltak meg leghivebben, legteljesebben, de legnemesebben is.

Az ő művészi alkotó kezét nem látjuk, hanem érezzük minden művében; az ő teremtő géniusa szertelenségekbe sohasem téved, még akkor sem, mikor képzelete szabadon csaponghat: még ilyenkor is a magyarság bélyegét hordja magán.

A költői nyelv művésziessége éppen abban áll, hogy a belső élet hullámzásait megérzékítve, megelevenítve fejezze ki, s nincs költőnk, a kinek nyelve gazdagabb az érzelmek, indulatok és szenvedélyek megragadó érzéki festésében és drámai megjelenítésében, mint Aranyé, a ki felhasználta a magyar nyelvnek eredeti, mondjuk népies szépségeit, s így lett az ő nyelve művészi és magyaros.

Lehet-e képzelni plasztikusabb (tökéletes, szoborszerű) alakot a mezőn merengő ifjú Toldi alakjánál? Lehet-e hívebb és művésziőbb festéseket adni, mint Arany természeti leírásai? Így a hajnal és az alkony leírása, a nyári nap hevének hatása, a derült ég és vihar, s a különféle természeti tünemények, mint valódi festmények állnak előttünk, néha valósággal megelevenednek és mindenkor hangulatot keltenek és fejeznek ki.

A hajnal fölveszi piros köpönyegét, az égbolt felét betakarja, de nem kényes a bársony ruhába, mert felszennel a törött ablakon keresztül betekint egy szegény csárdába is, hol csak a czimbalmost látja; künn a csárda előtt az öreg szolgát találja, a ki lovánál végzi dolgát; ezután széttekint Pesten és Budán, és mielőtt tovább menne, megnézi arcját a Duna ragyogó tükrében, melynek hajjai rózsaszínűek lesznek szelid tekintetétől.

Az alkony meg úgy száll le, hogy a nap elfekszik a nádas réten túl, és nagy vörös palástját

lyó zugása verődött vissza a sziklákról, s e hangok esodaszép harmoniává olvadtak össze. Az ember azt hihette volna, hogy a Memnon szobránál áll, s nem az Orinocónak egy pusztá sziklaszigete előtt.

Miguel e zengő sziklakat illetéknéppen magyarázta meg úti társainak:

— A sziklán rengeteg sok a csillám-pala, ezek közé szorul a levegő; már most, ha a nap melegétől a csillámlevelek közé szorult levegő kitágul, s a levelek elkezdnek rezegni...

— No lám, a nap kitünő karmester is tud lenni! — jegyzé meg Helloch.

— Mi ez a mi bretagnei visszhangunkhoz képest, valóságos sipláda! — kiáltott fel megvetőleg Martial őrmester.

— Igaz... igaz — mondá Patern, — de a rónaságon ez is szép, nemde?

— H'ászen szép, ... szép, — dörmögte Martial — csak ne hallgatnák ilyen sokan.

X.

A Meta torkolatánál.

Este hat óra tájban kötöttek ki egy kised öbölben. A part mentén lakó egy-két indiánus kunyhó lakóival érintkezniök egyáltalában nem volt szükséges. Addig, míg Aturesbe jutnak, majd csak beérik a készletben levő élelmi szerekkel.

Másnap, augusztus 31-dikén, kora reggel folytatták útjukat, s mert az északi szél még nem állott meg, elég gyorsan haladtak felfelé. Később azonban meg-megállott, más irányba esapott a szél, s a vitorla petyhüden csapzott az árbóc rúdjaéhoz. Az evező legényeknek ugyancsak kellett dolgozniök, hogy előbbre juthassanak. Az ég is borongós volt, majd sűrűn esett az eső, s délután öt óráig egyfolytában hullott. Ekkor érkeztek meg a Meta torkolatához.

A három falca szorosan egymás mellett kötött ki. Úgy tűnt fel, mintha az utasok egy három szobás lakásban egy fedél alatt laktak, még pedig olyan szobákban, melyeknek az ajtai nyitva állottak.

Az este nagyon kellemes volt, s a kosár-kamrából előjöttek az utasok, s közösen költötték el a vacsorát, élvezték a friss esti levegőt, s vigan poharazgatva beszélgettek egymással.

A négy franczia és a három venezuelai most már jól megfért. Helloch nagy imposztor lévén olyan tárgyat dobott oda konzul, melyen az érdemes amerikai tudósok csakhamar hajbakaptak.

— Nos hát valahára itt volnánk — így szólott az összeforrt Valefaktor Miguelhez — itt volnánk a Meta torkolatánál.

— Úgy van, Helloch úr, itt vagyunk.

— Nem ez a Meta is az Orinoco mellékfolyója?

— A bizony, még pedig a legjelentékenyebbek közül való, mert másodpercenként négyezer köbméter vízzel gazdagítja az Orinocot.

— Nemde Columbiában, a felső Andesekben ered?

(Folyt. köv.)

kint hagyja az égen, beront az éjszaka és az eget, a földet bakacsiba vonja, kiveri koporsó-szegével, a fényes csillagok milliomm ezrével, a holdat előkeríti és ezüst koszorúnak fejtül odateszi.

Mily híven, egyszerűen rajzolja az emberi szív állapotait a legszelidebb érzelmektől a vad kitörésig, a dühöngő őrjöngésig; nem igen részletez, hanem röviden, egy képpel fejez ki indulatokat és szenvedélyeket.

Gazdag népies szólásmódokban, s kifejezésekben, a minők például: bátyád-urad, édes anyád-asszony, felült Laczkó, fajankó lesz belőle, a munka dandárja, fülük a foga, kisebbik gazda, kis- király, mikor leszek bele jóvá, néha napján, akárki fia, ne hagyj bitangul, agyarád feni, stb. a ki visszahozó névmás használata személyeken kívül tárgyak, állatok és élettelen lények neve mellett; miatt helyett miá; ilyenek a nagyszámmal alkalmazott tájszólások, melyek mint gyümölcsön a hamv, üdeséget kölesönöznek a népies nyelvnek, s a Toldiban különösen jellemzők, pl.: kicsinyég, estenden, pitymallik, falánk, ri, vékony-pénzü nyúl, stb.

Végül egyes szólásmódok szintén a népies nyelvre, mint közvetlen forrásra vihetők vissza; pl.: «Nesze szógám, madárlátta czipót hoztam.» «Hogy egyik szómat a másikba ne öltsem.» «Busúljon a lovad, elég nagy a feje.»

Általában Arany nyelvének fő jellemvonása az erőteljes, nemes egyszerűség, mely minden idegen zamattól menten legméltoőbb, leghűbb kifejezője lett a népies nemzeti tartalomnak. Az ő költészete az élet költészete, a melyben a népiesnek művészete ülte teljes diadalát.

XVII.

A Toldi külső alakja.

A milyen gazdag, művészi Arany János nyelve, épp oly művészi és változatosan cseng műveinek tisztán magyar rithmusa. A nemzeti rithmus lényegét senki sem fogta fel jobban, mint Arany, annak báját senki jobban nem érezte és nem érezte, mint ő; a formákat nálánál senki nagyobb gonddal nem kezelte.

A népköltészet különféle versformái, de különösen a magyar alexandrin művészi kezelése által nemcsak elbeszélő költészetünk nemzeti formáit hozta új életre megnesemesített és tiszta alakjában, hanem a népköltészet számos sajátosságait is átvette, s így nemcsak kiegészítette Petőfi népi-dalos formáit, hanem magát a népies stílt is számos átültetéssel gazdagította.

Arany Toldija úgynevezett alexandrinokban van írva. A 12 szótagból álló magyar alexandrin (vagy Sándor vers) rendkívül nevezetes a magyar irodalomban. Az alexandrin szó egy regénytől van véve, melynek hőse Nagy Sándor (Alexander Magnus), szerzői pedig két francia dalmok: Alexandre de Paris és Lambert le Court. Ezek írták 1184-ben az említett regényt 12 tagú verssorokban, s utánuk lett kedvelt egész Európában. Magyar alexandrinnek mégis azért nevezik, mert a magyarban egész más törvényei vannak, mint a francziában. Ott időmértékes és emelkedő rithmusú, nálunk hangsúlyos és eső lebegésű, a mi azt mutatja, hogy ha a francziáktól sajátítottuk is el, nálunk önállóan, nemzeti rithmusunk alapján fejlődött. Már Tinódi Sebestyennél is találkozunk vele 1542-ben:

«És fogságban esék egynémely | uraság». 4., 2., 3., 3.
utána a mai napig minden nevezetes költőnél és a népnél.

Törvényei ezek: a 12 tagot egy sormetszet, a hatodik tag után 2 egyenlő részre osztja; pl.:

«Mostan emlékezem | az elmúlt időkről». Ilosvai.

A két hatos tag két-két ütemre oszlik, és pedig: 3, 3 | 4, 2, v. 2, 4. Így áll aztán az egész sor négy ütemből 3 metszettel, melyek közül mindig a második a főmetszet. Az alexandrinnál a főmetszet állandóan a sor közepére esik, hol nagyobb szünetet jelez. Ha talán nem ide esik, mint Tinódinál és Ilosvainál sokszor, rithmusa el van rontva, mert a verssor symmetriája felbomlik, a dallam (melódia) rendetlen, döcögős lesz. Zrinyi Miklós «Szigeti veszedelem» című hőskölteményében (1654) szintén sokszor vét a főmetszet e törvénye ellen, és ezért műve korában nem volt annyira olvasott, mint kortársáé. Gyöngyösié, ki a dallamosságra nagy gondot fordított. Hibás sorok pl. ezek:

«Hogy állhatat lanság | ban van minden kedved.»
«Szép ciprus ár nyéko | kat, hüvös szeleket.»

Igaz, hogy a többtagú szavakat nehéz ütemekbe szedni, de ha már kikerülhetetlenek, a metszetnek legalább a szó másodsúlyos tagját kellene elvágnia: állhatatlanságban; vagy ha összetett szóba esik a metszet, akkor az összetett szókat. Aranynál ez mindig így van, még a mellék-metszetekkel is. Pl.:

«Majd kilencz tíz | ember öltő régi ségben»
«Minden dolgát | szemfény vesztésnek néznének.»

A mellék-metszeteknél:

«Iszonyatos | képpen megharagudt érte.»
«Hasztalan | kereste a magános ságot.»
«Összehajto | gatta szalonmás ruháját.»

A sor természetesen akkor legszebb dallamú, ha a hibák ki vannak kerülve: a mellék-metszeteknél (1, 3-nál) még tűrhetők e hibák, a főmetszeteknél azonban jelentékeny ártalmára vannak a rithmusnak. Egyetlen verssorunk sincs különben, melynek oly változatos dallama lenne, mint az alexandrinnek; ezt az ütemek nagy változatosága okozza. (Folyt. köv.)

BÁRÁNYFELHŐK.

10

Elbeszélés.

A Tanulók Lapja számára írta Teveli Mihály.

— Kezdjük orvos nélkül, szólott Holdassy segédeknek tettetett hősieskedéssel. Azok persze nem akartak olyan nagy felelősségre vállalkozni s tőlük telhetőleg csíttani igyekeztek felők harczi kedvét.

Kövessy engedelmet kért s pár lépésnyire arrament, a honnét az ugatás hallatszott. Egyszerre csak visszafordul s élénken int zsebkendőjével társainak, mire azok sarkon fordultak s miután látták, hogy Kövessy is futásnak ered, ellillantak a veszedelmes helyről. Legelőül szaladt Holdassy, a többi meg lóhalálában utána. Vissza-vissza tekintettek néha, de valószínűleg nem azért, mintha a rendőrök arczára volnának kíváncsiak, hanem azért, hogy közelebbi érintkezésbe ne jöjjenek velök.

Minden kétségen fölül állt, hogy rendőrök jönnek, mert a zsebkendővel való intégetés előzetes megállapodásuk értelmében azt jelentette.

Tényleg rendőri uniformist látott Kövessy. De mikor látta, hogy társai kívül vannak a lőtávolon, gondolta magában, mégis csak bevárja őket, hátha nem is azért jöttek, hogy a párbajozókat megcsipjék . . .

Bevárta őket. Már messziről észrevette, hogy nincs kardjok s ez szöveget ütött fejébe. Közeledett feljök s udvarias hangon tüzet kért tőlök, a mit azok készséggel teljesítettek is.

— Mit tetszik erre keresni? — kérdé tőlök, azaz csak akarta, mert csak a két első szót mondta ki, midőn ráismert az egyik népszinházi szolgára, a ki az ő házmesterének fia.

Először röhögött, aztán mosolygott, végre dühösen rákiált:

— Mit keres maga itt rendőri ruhában! Följelenem a kapitányságnál. Ez már mégis szemtelenség!

János, a házmester fia, ki üres óráiban az udvart seprí, különben pedig a népszinháznál

teljesít alsóbbrendű szolgálatokat, egészen oda lett.

— Nagyságos úrfi, — hebegé — ne tessék bántalmazni engem és kollegámat, mi ártatlanok volnánk ebben az ügyben. 10 forintért jöttünk ide.

— Micsoda 10 frtot keresnek?

— A nagyságos Holdassy úrfi ígért 10 frtot, ha a színháztól kölcsönbe vett ruhában ide jövünk ma délután 6 órakor.

— Úgy? Mehetnek!

Kövessy magán kívül volt dühében. Így lóvá tenni hét embert, ez már mégis csak gyalázat, szólott mérgesen, mikor faképnél hagyta a két árendőrt, a kik iziben hozzáfogtak a felső burkolat levetéséhez. Egy pillanat alatt rendes ezivilruhában tartottak hazafelé, a mit különben Kövessy is megeselekedett, csakhogy míg azok azon törték a fejöket, addig ez utóbbi minduntalan hosszú üstökébe kapott. Mert ráháramlik a felelősség, ő árulta el a tervet barátjának, a kiből eddig nem volt oka bizalmatlankodni. Olyan határozatlanul soha sem ismerte önmagát; nem tudott dönteni, mit tegyen, bár egész úton azon töprenkedett. Vajjon titokban tartsa a dolgot. Hátha János, a ki különben részeges fráter, kikottyantja egyszer s akkor vége az ő egyéni hitelének is. Elárulja Holdassy gyávaságát? Dobra verje ezt a gyalázatos tettet, a milyen még talán soha se fordult elő gentleman embereknél. Szinte belefájdult a feje a gondolkodásba.

A véletlen kezére járt.

Otthon a lakásán az első arcz, melyet az ablak esipkefüggönyén át a lámpa mellett látott, János volt. Ez kihozta sodrából. Erősen ráütött öklével egynehányszor az ablakfára, mire Holdassy kifutott a szobából.

— Azt a gazembert azonnal küldd ki szobámból, Gyula. Aztán veled is lesz beszélni valóm.

— Velem? És ilyen hangon?

— Még különbet is fogsz hallani, rikácsolt Kövessy félig rekedten. Mi dolgod van azzal a részeges fráterrel?

— Hallgass, Oszkár, különben fölpofozlak.

— Gyáva fieszkó, te akarsz velem kikezdeni. Többé ne lássalak itt. Párbajozni és rendőröket ide rendelni? Hahaha . . .

A többire Holdassy nem volt kíváncsi, bezsaladt kalapjáért és lerohant a lépcsőkön.

A ház lakói egy pillanat alatt kint voltak szobáikból s kíváncsiabbnál kíváncsiabb arcok jelentkeztek Kövessy körül, mindegyik elülről

akarta hallani az érdekes ügyet, melynek csak a végéről voltak eddig informálva. A földszinten lakóknak János mesélte el töviről-hegyire mindazt, a miről ő tudott, az emeleten lévőkkel pedig Kövessy közölte a különös párbaj történetét, neveket természetesen nem említett, a közmondással tartva: nomina sunt odiosa.

A másnap megjelenő lapok pedig *Vitéz egyetemi hallgató* czímmel megírták hosszú lére eresztve a romantikus történetet, hogy H. Gy. . . technikusnak szörnyű vágya támadt a párbajozásra stb. stb., a min természetesen jót mulatott az olvasóközönség. De nem hiszem, hogy csak egynek is eszébe jutott volna a szerencsétlen H. Gy.-n sajnálkozni és átkozni a párbajmániát, mely ennek a látszólag komikus esetnek kútforrása volt. Tényleg azonban tragikus volt a vége. Egy ifjút fosztott meg legszebb reményeitől.

Holdassy többé nem mert a technika felé nézni sem. Vége volt az 500 frtos ösztöndíjnak, vége volt a biztató jövőnek.

IV.

Uzsora-pör.

Körtvélyessy Alfréd báró, ki egynehány évvel ezelőtt azt a hírt hozta Pustafalvára, hogy Holdassy Lajos nemsokára báró lesz, nagytekintélyű család sarja. Óriási vagyont örökölt szüleitől, a mi azonban nem akadályozta abban, hogy más szegény ember módjára el ne végezze tanulmányait: az egyetemen jogi és filozofiai előadásokat hallgatott négy éven át s befejezésül úgyszólván egész Európát beutazta. Nagy ember- és világismereténél csak kedélyi műveltsége volt nagyobb. Mikor a dunántúli Tóvölgyi család egyetlen leánysarjadékát oltárhoz vezette, 50,000 frtos alapítványt tett szegény középiskolai tanulók számára; a mi azonban csak kezdete volt jótékonyágának, mert egész életén át nem szünt meg a szegényeken könyörölni. Nem azért emeljük ki ezt a tulajdonságát, mintha talán nagy áldozat lett volna részéről az, a mit a szegényekért tett, mert hiszen a dunántúli hercegi uradalmakat leszámitva, neki voltak ott legszebb birtokai s egy örökösre, Sándorra száll az az óriási vagyon. A Holdassy-féle birtokot is ő vette meg, tehát nem kellett valami nagyon néznie a kiadandó fillérekre, hanem azért említjük ezt, mert nagyon félreismerték az emberek. Mert nem csapott reklámot az újságokban az ő jótékonyágának, s mert úgyszólván csak a gazdaságban és szellemi élvezetekben lelte örömet, zsupgorinak tekintették. A pusztavölgyi

uradalom gazdatisztjei és eselésége a megmondható, milyen nagyon zsupgori ember Körtvélyessy. Még az utolsó béres is mély hálaérzettel gondol jósziú urára és dehogy veszi rossz néven egy is közülök, ha a méltóságos báró úr néha ősi szokás szerint összeteremtetési őket, mert a vége rendszeren az szokott lenni az ilyen erősebb figyelmeztetésnek, hogy egy-két szivarral traktálja meg őket azzal a hozzáadással, hogy máskor jobban bánjanak az igavonóval vagy hogy a kazal mellett ne gyűjtsanak rá.

Zsörtölödni csak muszáj neki néha, gondolták magukban, de igazi méregből csak a számadó meg a bojtár hallotta egyszer nem is káromkodni, de kiabálni.

— Úgy volt az, mesélte a számadó vasárnap, mikor az aratók délután sütkézés közben kérdezték tőle, mért ment el a méltóságos úr olyan hirtelen Budapestre, mikor azt máskor soha se teszi, úgy volt az, hogy hát én meg a Janesi gyerek tegnap a búzakazal mögött heveredtünk, a méltóságos úr meg arra sétált azzal az iszákos Tóvölgyivel, hiszen ismerik kendtek, a báróné nagybátyja és egyszerre csak elkezdte az a Tóvölgyi, hogy hát ő biz nem fizet 18 ezer forintokat, mert ő neki nincs most pénze, meg hogy jó lesz őt békében hagyni, mert nem is tartozik 18 ezerrel, hanem csak tizezerrel. De tudják kendtek, a méltóságos úr úgy elkezdett akkor kiabálni, hogy mi ketten majdnem a kazalba furakodtunk ijedtünkben. És máig is csak azon csodálkozom, hogy össze nem verekedtek. Én bizony rögtön képen teremtem azt, a ki eltagadja a tartozását.

— És mit kiabált a méltóságos úr — kérdező egy kíváncsibb természetű arató.

— Hát azt kiabálta: sohse lássalak többé, hálátlan! Pénzemért pedig bepereltek . . . Az a másik meg röhögött; de tudják kendtek, így röhögött ni: hahaha!

A Janesi gyerek meg a folytatását akarta elmesélni, mert ő tanuja volt, mikor a méltóságos asszony vasárnap reggel a vasut felé vezető úton a hintóban hátradült férje jobb karjába és nagyon sirt . . . de már csak elkezdni tudta Janesi a mondokáját, mert az alispán úr közeledett.

De azért soká törte a eseléség ezen a furesa histórián a fejét, mindegyik szerette volna tudni, miért hagyta el az uraság olyan hirtelen azt a gyönyörű kastélyt abban a nagy augusztusi forróságban és miért sirt a báróné. Hiába tudakozdaltak utána, nagy titok maradt az sokáig.

(Folytatása következik.)

A HAMELNI PATKÁNYVESZTŐ.

Képpel.

Eredeti s ágazataiban bennünket, magyarokat különösen érdeklő monda a *hamelni* patkányvesztő históriája.

A monda nagyon egyszerű, a nép képzelődése nem igen erőltette meg magát kiszínezésében. Valamikor a XII. vagy XIII. században a patkányok rettenetesen elszaporodtak Hamelnben, — a hannoveri királyságban, fekvő kis északnémet városkában. Egy bűbajos, jókora díjért, vállalkozott, hogy mind elűzi a patkányokat, ha egész légió is, az utolsóig. Szerződést kötött a város atyáival, kik nekik a kikötött díjt megígérték. Akkor megállt a piacon, a város háza előtt, fujni kezdte varázs-sipját s addig fujta, addig fujta, míg valamennyi patkány a mi csak a házakban, pinczében, kamrában, palotán, még a csatornákon is volt, mind fölkerekedett s oda gyűlt a piacra, a sipoló ember köré. Tele volt a piac patkánnyal s a lakosok ablakból, erkélyről, padlás-lyukból és házfedélről csak úgy néztek elszörnyülködve. A patkányüző pedig csak megindult, folyvást fujva varázs-dalát a kis sipon, s ment, utazáról-utazára a Wezer felé; s a patkánysereg, a varázs-sip által csalva, utána mind, utazáról-utazára, a Wezer felé. Mikor már az ember övig volt a vízben s a sok patkány utána, — az ember kikapaszzkodott, a sok ezer pedig mind bele veszett a vízbe; egyetlen egy sem menekült meg.

De mikor a diadalmas patkányvesztő visszament a városházára, hogy jutalmát kérje, — a város atyái mindenféle ürügyek alatt megtagadták tőle a kikötött s jól megérdemelt jutalmat. Majd alkudozni kezdtek vele, a bér felére, negyedére. A patkányvesztő azonban megharagudott, dühbe jött s ott hagyta őket a városházán. Kiállt megint a piac közepére s varázs-sipján egy másik, még bővösebb dallamot kezdett fujni. Erre a város valamennyi gyereknepe — fiuk, leányok — fölkerekedett s a sipoló köré az utazára szaladt. Szülők hiába fogták, tartóztatták, hiába zárták be az ajtókat; a gyerek mind csak kiosont, s mind a piacon volt; csak egyetlen egy, a kit jobban bezártak, késett el. Csak akkor érkezett a piacra, mikor a sipos ember megindult már s ment utazáról-utazára, ki a városból, a hegyek közé. A sip távoli hangjától csalogatva, az az egy is utánok szaladt — de nem érhetette utól a varázs-sip után tóduló gyermekere-

get, csak azt látta, hogy a hegy megnyílt előttök, a sipos ember s utána az egész gyermekereg bevonult a hegynyílásba, aztán a hegy bezárult mögöttök — és a hamelni szülők soha sem látták többé gyermekeiket, elnyelte a föld valamennyit, épen mint patkányait a víz; az az egy elkésett gyermek menekült csak meg s beszélhette el otthon, a mit látott.

Ez a különös monda, úgy fentartotta magát a hamelni és környékbeli nép emlékezetében — a mint mindenütt szokták az efféle mondák, — hogy Hamelnben, mely a legújabb időben 15,000 lakosu városkává növekedett, lánczhíddal a Wezeren, négy templommal, evangélikus zárdával, s középkori jellegű czifra épületekkel — még ma is mutatják nem csak a régi városház termét, a hol a patkányvesztővel a szerencsétlen alku kötöttet s aztán közte és a város atyái közt a végzetes kimenetelű versengés folyt, de a hamelni «patkányfogó-házat» is, egy a XVII. század elején épült érdekes, ma már ószerű palotát, mely nevét onnan vette, hogy oldalába kótábla van illesztve s azon egy régi fölhívás, melyet közelebbről megújítottak, mert már nehezen volt olvasható. E fölírás szerint «1284-ben — biztosabb olvasás szerint 1259-ben — János és Pál napján, június 26-án, egy varázsló sipos ember százharmincz hamelni gyermeket csalt be a kalvária melletti Koppen hegybe».

De nemcsak a nép mondaszerető emlékezete, költők és tudósok is érdeklődtek a hamelni patkányüző csudás regéje iránt. Goethe, a németek legnagyobb költője, látványos operettet akart írni e tárgyról, de abból mindössze egy dalt készített el, mely «Der Rattenfänger» czim alatt balladái közt olvasható, s melynek két első verszaka hevenyészett fordításban így hangzik:

Én vagyok a nagy énekes,
A patkányvesztő, a neves,
Kitől ezen ósrégi város
Segítségét vár: ez világos.
Legyen bár a patkány temérdek
S tanyázzanak velük menyétek:
Elűzöm én e helyről mindet,
Pusztúljanak pokolba innét!

De olykor a víg énekes
Nem patkányra — gyerekre les;
A legvadabbat megigézi,
Ha elkezd édesen regélni.
Legyen bár a fiú daczos,
A lányka meg akaratos:
Mihelyt a lantba kap kezem,
Utánam fut mind esztelen!

A mondát egészben s részletekben kidolgozta Campe, a Robinson átdolgozója, «Woruth, a hamelni patkányfogó» czim alatt; de legszebben és gazdagon kiszínezte Wolff Gyula, ki a bűvészt Singuf Hunoldnak nevezi.

Szerinte a patkányok kiűzése után, mikor Singuf Hunold a városházához ment jutalmát kérni, az egész nép ujjongva kísérte oda s a városháza dísztermét, a városatyáin és előkelőin kívül, a lakosság minden rétegei betöltötték; papok és nemesek, hölgyek, asszonyok és gyermekek, vegyest voltak a tereben. S a varázsemler már ekkor megmutatta, hogy sipjával nemcsak patkányoknak, hanem embereknek is parancsol s kivált a fiatalabb kedélyekre ellenállhatatlanul hatott varázshangjával.

Mert a mint megfűtta sipját — épen a polgármester szép fiatal lánya, a körülállók nagy bámulata, fölemelkedett ültéből, s kiterjesztett kezekkel, átszellemült arcczal ment a varázssip után. (Képünk e szép jelenetet ábrázolja.) Ám az elvakult városatyákezt se vették eszközbe — s megtagadták a patkányűző jutalmát; a mire aztán ennek boszuja következett.

Nem alaptalan föltevés, hogy minden (vagy a

legtöbb) ily népmondának valami történeti igazságban van a magva. A hamelni patkányvesztő

A HAMELNI PATKÁNYVESZTŐ.

meséjét is addig forgatták a tudósok s okmánykutatók, míg kisütötték, hogy épen abban az évben, melybe a monda e csodálatos történetet

helyezi, történt valami szerencsétlenség Hameln népével, a miből aztán ez a monda kerekedhe-

a dolog csatára került s a város egész fiatalsága részint odaveszett, részint foglyul esett a Sede-

münder melletti csatában. Az ifjúságélén egy kalandor állt, ki a fiúkat dallal, sippal csalta a harcba, s az aggódó szülők nem bírták fiaikat visszatartani. Kikisérték a város végeig s a kalvária melletti Koppen hegy szorosánál vesztették el szemeik elől. Mintha csak a hegy nyelte volna el — és soha sem látták közülök egyet is!

Ezt a történeti tényezőt alakította s fölezifrázta a pogány képzelődés; hitregei fogalmakkal keverte s így lett belőle a «hamelni patkányvesztő» csodás regéje.

De egy fordulat — s ez a végső, minket is bezzeg közelről érdekel.

A monda egyik verziója szerint a hamelni gyermekek nem veszték oda a hegy gyomrában. Hanem addig mentek, addig mentek a föld alatt sötét metekén, barlangokon, földalatti folyókön, míg egyszerre, sok száz mérföldnyire ismét kibukkantak a napvilágra.

Találjátok ki, hol? — Erdélyben; hol aztán német gyarmatot alkottak; ezek

tett. A hamelni nép ugyanis, melynek nagy része még akkor is a pogánysághoz hajlott, versenyesben élvén a mindeni püspökkel Wedekinddel,

volnának a mi szászaink, a kik a magyar történelem szerint II. Géza királyunk alatt, a XII. században telepedtek meg Erdélyben. —á—r—

MÁRK KIRÁLYFI.

Minden népnek megvan a maga *nemzeti hőse*: történeti személy, kiből az emberek a maguk külön nemzeti erényeiknek és sajátosságaiknak páratlan megtestesülését látják. Legjobban szívébe foglalja az ilyent az egyszerű köznép; elragadtatással énekel róla naív dalokat, melyekben a kedves hőstetteit és személyét csodaszerűség övezi, úgy, hogy az epikai nagyítás ködében csakhamar félistenné magasztosul. Az e fajta hősdalokból alakultak aztán ki a naív époszok.

Az ó-francia hősdalok *Roland* dicsőségét zengetik, az ó-német *Nagy Károly*-ról, a gaél *Artusz* királyról, a skandináv *Sigurd*-ról, a spanyol *Cid*-ről, a mór *Ganzul*-ról, a keleti *Rusztém*-ről énekel. A délszlávoknak nemzeti hősiük *Kraljevics* Márkó, azaz Márk királyfi, kinek híre-nevéről a XIV. század óta dallanak a délszlávok a Balkán félszigeten; róla énekel a nép ünnepélyein, lakadalmokon, aratáskor, születéskor, kukoricafosztáskor, búcsún és vásárokon, körtánczokat (kóló) tambura és dudaszó mellett is ezek kíséretével lejtik. Mintegy 107 népballada szól *Kraljevics* Márkról; a magyar irodalomba már *Vitkovics* Mihály és *Székács* József ültettek át néhányat, most azonban *Margalits* Ede egész kötetre menő balladát fordított le költői erővel, jó magyarsággal. Ebből mutatjuk be az alábbi szemelvényt.

Kraljevics Márk a XIV. század végéig szerepelt. *Vukas* király fia volt és *Dusán* szerb császár halála után páratlan igazságossággal nem apját, ki a csári koronára áhítozott, hanem az elhunyt császár kis fiát, *Urost* segítette a trónra. *Uros* elhunytával a nép Márkot akarta fejedelemnek, de a főurak és főpapok *Lázárt* választották meg, mire Márk sértődötten vonult vissza és nyugati *Macedonia* független uralkodója lett. 1380-ban kényszerült a török hatalomnak meghódolni és azzal a kikötéssel, hogy szerb vérei ellen nem köteles harcolni, részt vett *Murád* szultán hadjárataiban. Befolyását a török udvarban szerencsétlen nemzete sorsának enyhítésére használta, határtalan jószívűséggel gyámolította az elnyomottakat és szegényeket. Nehéz szívvel szolgált a törököt; midőn 1394-ben *Bajazettel* Románia ellen hadakozott, a rovinai döntő ütközet előtt így kiáltott fel: «Uram Istenem! segítsd a keresztényeket, én örömeim halok meg elsőnek a csatában!» Ugy is lett: Márk a csata elején elesett és *Bajazet* vereséget szenvedett. De az elesett hős a halhatatlanságé lett: a hősdalok örökké dicsőítik!

E költemények szépségére már *Goethe* felhívta a világ figyelmét. Valóban, az érzelmek délies heve és a képzelem keleties gazdagsága uralkodik bennük, az ódonságnak rajtuk ülő patinája és az utánozhatatlan naivitás rendkívüli bájt kölcsönöz nekik. Márk a szíve gyökeréig igazi délszláv jellem, egyesítve magában e faj lelkületének csodás ellentmondásait. Vitézségéről a dalok nem győznek eleget regélni, epikai superlatívusokkal mondják el hőstetteit: egymaga három sereggel küzd meg, levágja *Murád* 12 bajnokát, csapásaitól az emberek két darabba hullanak, feldobott buzogánya a rossz tündért leszállítja a fellegekből. Igazságszeretetének fényes jele, hogy bírónak meghivatva, a trónt nem apjának, hanem a kis *Uros*nak ítéli; ekkor majdnem életét veszti, mert felbőszült apja utána ered, hogy megölje és mikor a templomba menekül, szilaj átkot dörög rá. Anyját határtalanul szereti: kétes esetekben sosem mulasztja el, hogy «édes agg anyáskájá»-tól kérjen tanácsot; a szerencsétlenek ótalmára mindig kész; barátjaiért a barátság igazi esodáit műveli: elbánik a gonosz tündérről és kényszeríti, hogy a megölt *Jakicsot* éleszsze föl, *Szibinyáni* *Jánk* menyasszonyát ezer veszély közt vezérli vőlegényéhez. De ezen fényes erényekhez a délszlávoknak velük született álnoksága és vad indulatossága bűnöket is ad: sok vért ont ok nélkül, ellenségeit néha lovagiatlan esellel ejti meg; a gögös *Rózsát*, a ki kikoszarzza és kigúnyolja, kegyetlen barbársággal nyomorékká öldösi; a mór leányt, ki börtönéből megmenti és azt kívánja, hogy vegye nőül, megöli, csak azért, mert nem tetszik neki stb. Igazi szláv még a derék Márk abban, hogy fölöttébb szereti az italt, mi nem tartozik épen az epikai fenség vonásai közé. *Milos* vajda így utasítja eselédét, mikor Márk látogatába jön hozzá: «Maradjatok tisztelő távolban, mert nem tudni, hátha rossz kedvben van, az is lehet, hogy tán többet ivott, akkor aztán összetapos legott, csúful jártok, hogy ha nem vigyáztok». A balladák sokszor ríriasztatnak Márkkal a török «ezárra» (szultán), a ki ilyenkor mindig ijedten hátrál a haragos vitéz elől és zsebébe nyúlva, ezer aranyat (néha százzal is megelégszik) ad neki: «Nesze! fogjad! végy, igyál bort rajta!» A végén a naiv költő ritkán mulasztja el hozzátenni, hogy

A császár Márknak ezt nem azért adta,
Hogy piros bort vegyen, igyék rajta,
Hanem adta — szabaduljon tőle,
Márk dühös volt, s félt a császártól!

Az illetően humoros részletek derűs hangulatot visznek a zord, vérontásos jelenetek közé.

A csodásságnagyban szerepel e népballadákban. Szerintük Márk királyfi 300 évig él. Személye a szerb pogánykorból fenmaradt tündérmesékkel jó kapcsolatba. *Lova*, a híres *Sárác*, beszélő és jósló tehetséggel felruházott állat. A tündéreknek az

azt a világot megvakítják vagy kezét-lábát megbénítják, vagy pedig nyíllal megsúrnak a szívét, hogy tüstént szörnyet hal. Rejtett szárnyaik vannak, melyekkel a felhőkbe repülnek és ott a menykövekkel játszanak. Vadásznak, bájosan énekelnek és a sebeket gyógyítják titkos hegyi füvekkel. Leghíresebb vila a hősdalokban a *Ravijojla*,

Meghallotta a tündér *Ravijojla*
És *Milos*nak felelgetni kezdett,

egészben nagy szerepe jut. Ezeket a délszlávok *viláknak* mondják. A vila jávorfalevél-bölesőben nevelkedik, melyet a szél ringat és egy hegyi kigyó dajkálja, míg gyönyörű lányt visel, a mellett és derekán szétbontva hullámszál alá hosszú haja. A világot addig, míg valaki meg nem sérti őket, senkit sem bántanak, de ha akad olyan vakmerő, ki akkor háborgatja, mikor a hegyi mezőkön a «kóló»-t lejtik, vagy vadásznak, akkor

jojla, ki az alább következő költeményben szerepel és később Márk védőtündérévé lett. Őt mutatja *Vastagh Györgynek* szép rajza.

Márk és *Ravijojla* tündér.

Lovon mennek ketten, jó barátok,
A szép *Mirocs* hegyes erdősegen,
Márk királyfi kettő közt az egyik,
Milos vajda kettő közt a másik
Egymás mellett jó lovakon mennek,

Egymás mellett harcros kopját visznek,
Férfi — arcra csókot adnak — vesznek,
Szeretből összeölelkeznek.
Szenderegni kezdett Márk jó lován,
S barátjához fordul igyen szólván:
«Jó barátom! kedves Milos vajda,
A pillámon nehéz álom rajta,
Dalolj kérlek, hogy álmom elmuljon!»
Milos vajda válaszul ezt mondja:
«Márk királyfi! kedves jó barátom!
Én teneked szívesen dalolnék,
De bort ittam tegnap este s éjjel
A hegységben Ravijojl tündérrel
S fenyegette megintett ő engem,
Hogy nem szabad itten énekelnem,
Ha meghallja akkor meglő engem
A torkomon és szívem közepén.»
Márk királyfi erre így felelt meg:
«Csak te dalolj, a tündértől ne félj,
Mig én élek, én Kraljevics Márkó,
Mig él lovam, Saracz tündér lovam,
S a kezemben tollas buzogány van.»
Milos erre dalolni elkezdett,
Szép ének volt a mire rákezdett,
Apáinkról, vitéz őseinkről,
Kiki miképp, hogyan uralkodott
Dicsőséges Macedon országban,
Hogyan épült a sok zárda, templom.
Márknak a dal nagyon, nagyon tetszett
És lehajolt, megfogva a nyeret;
Márkó szunnyad, Milos egyre dalol,
Meghallotta a tündér Ravijojl
Es Milosnak felelgetni kezdett,
Milos dalol, a tündér felelget.
Milos hősnak szebb a dalolása
Mint a tündér válaszdalolása,
Nagyon dühös Ravijojla ezért,
S Mirocs hegyre elsiet a tündér,
Nyilat veszen, két nyilvesszőt veszen,
Egyik repül Milosnak torkába.
Másik repül a vitéz szívébe,
Milos kiált: «Oh jaj szegény anyám!
Jó barátom! — Isten veled Márkó,
Im a tündér engem leterített,
Lásd előre megmondottam neked,
Hogy nem szabad itten énekelnem.»
Márk felriad az álmából menten
És leugrik Saracz jó lováról,
Jól meghúzza lova terhelőjét,
Ölelgeti, simogatja lovát:
«Ó jaj lovam, édes jobbik szárnyam,
Érjed utol Ravijojl a tündért,
Szinezüsttel megpatkollak ezért,
Szinezüsttel, égetett aranynyal,
Leterítlek selyemmel térdedig,
Aranybojt lesz térdtől a patádig.
Sörényedet aranynyal befonom.
Finom gyönggyel végig felezifrázom.
De hogyha te őt utól nem éred
Kikaparom mind két szemed; érted!
A négy lábadd mind kitorom! — érted!
Es itt hagylak ilyen állapotban,

Fától fához vergődj nyomorultan,
Légy úgy, mint én Milos nélkül vagyok.»
Most felugrik Sárácznak hátára
Végig rohan hol Mirocs határa,
A tündér a hegy csücsára szállott, —
Saracz rohan az erdő közepén.
A tündérnek se hire, se hamva,
A mint Sárác a tündért meglátta
Felugrott vagy három lándzsahosszat,
Egy ugrása három lándzsa magas,
Egy ugrása jó négy lándzsa hosszú
És a tündért hamar utóléri.
A tündér most magát bajban látván
Felszáll szegény a magas felhőkbe;
Márkó fogja tollas buzogányát
Felhajtja a jó hajtófát
S eltalálja a váll közepén
S leteríti a fekete földre,
S kezdi verni a nagy buzogánnyal,
A hat tollú arany buzogánnyal,
Jobbra-balra megforgatja véle:
«Gonosz tündér! verjen meg az Isten!
Mért lótted meg az én jó barátom?
Gyógyfüvekkel támaszd új életre,
Mert nem viszed el a fejed épen!»
Most a tündér kérlelgetni kezdi:
Márk királyfi! az Istenre kérlek!
Bocsáss engem az erdőbe élve,
Hogy én ottan gyógyfüvet keresve
Meggyógyítsam, mind a hány sebje van.»
Márk megindul a nagy kérélésre,
S elereszti a hegységbe élve.
A hegységben szedett gyógyfüveket
És kiáltva visszafelelgetett:
«Mindjárt jövök, mindjárt visszatérek!»
Mirocs-hegyről gyógyfüveket hozott
S meggyógyultak a sebek mind legott.
Szebb hangja lett a ezári Milosnak,
Bizony szebb lett, mint vala ezelőtt,
Hósi szíve is egészségesebb lett,
Bizony jobb lett, mint vala ezelőtt.
Megy a tündér Mirocs hegységbe,
S szól imigyen tündértársainak:
«Ó halljátok én tündéri társim!
Ne lőjetez hősré az erdőben
Mig hire van Kraljevics Márkónak,
És Sárácznak az ő bösz lovának
És hattollas arany bunkójának.
Ó én szegény tőle mit szenvedtem!
Csak nehezen mentettem meg éltém!»

Jelentés a Magyar Turista Egyesület pályázatáról.

A Magyar Turista Egyesület budapesti osztálya, mely nemes fáradozást fejt ki, hogy a diákturistaságot föllendítse, minden évben pályázatot szokott kitűzni a középiskolák tanulói számára, megjutalmazván a legjobb útleírásokat. Ez által is a turistaság szeretetét kívánja terjeszteni a diáknép közepe. Múlt évi 29. számunkban tettük közzé a pályázatra való felhívást;

ennek sorsa most dőlt el, miről is február 16-iki kelettel a következő értesítést vettük a Magyar Turista Egyesület budapesti osztályától:

Tekintetes Szerkesztőség!

Vonatkozással az egyesületünk által múlt évben középiskolai tanulók számára, valamely turistaútnak leírására kiírt és becses lapjukban is közzétett pályázatra, van szerencsénk idecsatoltan a választmányunk által kiküldött bíráló-bizottságnak a beérkezett pályaművekre vonatkozó bírálatát azon tiszteletteljes kérelemmel megküldeni, hogy azt becses lapjukban közölni sziveskedjenek. A kitüntetésre kijelölt pályaművek jelígis levélkéi a f. hó 7-ikén megtartott közgyűlésünkön felbontatván, kitűnik, hogy az első díjat nyerte Szántó Andor, a bpesti V. ker. főgimnázium VIII. oszt. tanulója; a második díjat nyerte Takács Lajos, a kecskeméti főreáliskola VII. oszt. tanulója.

A pályadíjak a közgyűlés határozatából ünnepélyes kézbesítés czéljából a nevezettek által litogatott tanintézetek igazgatóságának küldettek meg.

A midőn még a tekintetes Szerkesztőségnek ez ügyben kifejtett szives közreműködéséért legmelegebb köszönetünket tolmácsoljuk, maradunk kiváló tiszteletünk kifejezésé mellett

hazafias üdvözléssel

Gr. Teleki Sándor
elnök.

Dr. Lázár Lajos
titkár.

A részletes jelentést (a pályaművek bírálatát) teljes terjedelmében közöljük, mert az ifjúság az ebben elhintett észrevételekből is tanulságot meríthet arra nézvést, mi mindenre kell utirajz írásánál ügyelni:

Jelentés az 1898. évi pályázatáról. A Magyar Turista Egyesület budapesti osztályának választmánya 1898 évi április hó 15-ikén a következő pályázatot hirdette ki: «Kiváncsítok valamely középiskolai tanuló által az 1898 év nyarán tett, legalább három napra terjedő hazai turistaútnak, illetve kirándulásnak leírása. Az útleírásban a fősúly a pályázó megfigyelő tehetségét tanúsító események, észleletek és tapasztalatok beható ismertetésére helyezendő. A legjobb mű három arannyal, a második két arannyal jutalmaztatik. Pályázati határidő: 1898 november 1.»

A kitűzött határidőig hat pályamunka érkezett be. A kiküldött bizottság a munkákat átvizsgálta és a következőkben terjeszti elő erre vonatkozó jelentését:

1. A «Táposuk a hazai utakat» jelígejű, czimnélküli pályamunka, melyet szerzője neve alatt küldött be és 2. Az «Útunk Budapesttől Siófokig és tovább a Balaton körül» czimű és «A turista czélja a szabad természetet megismerni» jelígejű munka, mely ugyan névtelenül küldetett, de a szerző magát benne megnevezi: a pályahirdetés feltételeinek nem felelve meg, tekintetbe nem jöhetnek. 3. A «Turistaút Lovasberénytől Dömösig és vissza» czimű és «Fejtörő az elme sportja» jelígejű pályamunka szerzője kevés megfigyelő tehetséget árul el, munkája inkább az úti események egyszerű felsorolása, melynek nagybárá a Pallas Nagy Lexiconából szösz szerint kiírt részletekkel igyekszik komolyabb színezetet adni. Irálya pongyola, tarkázva elég bőven helytelen magyarsággal, néhol helyesírás hibákkal. 4. A «Kirándulás Besztercebányáról a hernádi völgybe, Úrvölgyre és Tajófalvára» czimű és «A természet öreg hű mesterünk» jelígejű dolgozat elég közvetlen megfigyelésen alapulónak látszik, gondolatmenete azonban sok helyt nagyon gyermekes, előadása összefüggés nélküli. 5. A «Kirán-

dulás a nagy magyar alföldön» czimű és «Nincs sors, nincs hatalom, ha erőd van küzdni magaddal» jelígejű pályamunka egészben véve érdekes, már tiszta magyar turista voltánál fogva, s mivel a helytelenből is lehet tanulni, e munkából megtanulhatjuk, hogyan nem kell a turistának útra kelnie. A vidék, melyet a szerző bejárt (Kecskemétről Kún-Szt.-Mártonra és Tisza-Ughra), a természet leírására a még gyöngye megfigyelőnek ugyan kevés szembeszökött nyújt, a szerzőnek azonban az Alföld sajátos tájszépsegeinek megfigyelésére és ecsetelésére tehetsége van s munkájának egyes ilyen mű részletei, mint p. u. a Tiszapart leírása, valamint egyes epizódok előadása sikerültnek mondhatók. Ehhez hozzájárul, hogy keresetlen előadása, melyben helyenkint egészséges humor szöval meg és mely saját tapasztalatlanságának őszinte feltárásával az olvasóra közvetlenül hat, általában kedvező henyomást tesz. 6. A «Tátrai út» czimű és «Az erős Isten csodaműve» jelígejű pályamunka terjedelmre nézve a legnagyobb és tartalmánál fogva is leginkább érdemel figyelmet. Szerzőjének van érteke az útleírásra, van továbbá megfigyelő és leíró képessége, habár e két utóbbi még csak fejlődő felben van. Munkájának egyes részei nem egyenértékűek, mert míg egyes helyeken nem szorítkozik egyszerű megfigyelések leírására, hanem szintén oktatásra törekszik, addig másutt néhány szóval surran át érdekes és fontos részleteken. Stílusa is, mely túlnyomó részben gondos és választékos, sőt néha emelkedett is, helyenkint pongyolává lesz. Egészben véve azonban gondolkodó ész műve, mely a középiskolai tanulók átlagánál magasabb értelmi fejlettséget árul el.

A bíráló-bizottság ez okból egyhangulag oda nyilatkozik, hogy a három aranyból álló első díj a «Tátrai út» czimű pályamunkának, a két aranyból álló második pályadíj pedig a «Kirándulás a nagy magyar alföldön» czimű munkának ítéltesék oda.

Budapesten, 1899 február 6-ikán. A Magyar Turista Egyesület budapesti osztálya által kiküldött bíráló-bizottság: *Kalcsinszky Sándor, Köpöcsy Sándor, Dr. Thüring Gusztáv s. k.*

TUDOMÁNY, IRODALOM.

A **Nyelvőr** február havi füzetét Katona Lajos véleménynyilvánítása nyitja meg az Esperanto nevű világnyelvről. Katona nemzetközi tolmácsnyelv gyanánt legalkalmasabbnak a *latint* vallja. László Géza folytatólag a zilahvidéki nyelvjárást ismerteti. Trenesény Károly a német nyelvből meghonosult szólásmódokat fűzi bokrétába, a melyeket már meg kell tartanunk; ilyenek ezek: hangadó, rövidebbet húzni, jégre vinni, iszik mint a kefekötő, fölvenni a keztyűt, kosarat adni, körmére ég a dolog, lámpaláz, légből kapott nyárspolgár stb. Gombocz Zoltán a *sírály* szó török eredetét bizonyítja. Tolnai Vilmos Szily Kálmánnak, a kitűnő nyelvtudósnak összegyűjtő dolgozatait méltatja. Szily nevéhez fűződik természettudományi műnyelvünk megújodása. Kelemen (Wolff) Béla a Ballagi-féle szótár hiányait derítgeti. Nagy-szigethi Kálmán, Melich János és Simonyi Zsigmond a Nyelvtörténeti szótárhoz közölnek helyreigazításokat és magyarázatokat. Erre a magyar-német szótárhoz való adalékok következnek. Joannovics György a hibás szórend terén végez alapos tallózást. A magyarázatok, helyreigazítások rovatában Kropf Lajos és Vörös Pongrácz a *kocsi*, Tolnai Vilmos és R. Prikkel Marián a *Bence* szóhoz szólanak hozzá; Krausz Sámuel és Goldziher Ignác a *hintő*, Horger Antal az

ostadium és Masánki alma, Tóth Béla az olyan, a milyen szökről mondanak el egyet-mást, Ágai Adolf a kutyáról a magyar szólásokban ír. Kérdések, feleletek, népvilágománnyok, tájszók rekesztik be a tartalmas füzetet.

A jégshynx. Verne Gyulának ez a merész fantáziával és elragadó érdekességgel megírt regénye könyvalakban megjelent a Franklin-Társulatnál. E helyen nem szükséges ismertetni, hisz olvasóink lapunk tavalyi évfolyamában olvasták és mi magunk örömmel valljuk édes gyermekünknek a magyar «Jégshynx»-et, mely a «Tanulók Lapja» hasábjain jelent meg először. Csak azt jegyezzük meg, hogy a regény így könyvalakban jóval terjedelmesebb, mert nekünk a lap keretéhez mérten rövidítve kellett adnunk és 66 szebbnél szebb kép ékesíti. *Gaal Mózés* zamatos fordítása önmagát dicséri. A könyv ára füzve 2 frt, vászonkötésben 2 frt 60 kr.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Megvannak az ifjúsági előadások!

Örömmel adunk hírt arról, hogy a belügyminiszternek február 25-ikén kelt engedélye alapján a Nemzeti Színház *április havában* megindítja a tanuló ifjúság számára az olyan előadások sorozatát, melyek a színház műsorának klasszikus darabjaiból kerülnek ki. *Keglevich István* gróf intendánsa a létrehozás nagy érdeme, ki e tárgyhban lapunk szerkesztőjével is volt szíves konferálni. Érintkezésbe lépett *dr. Erődi Béla* főigazgatóval, a ki az eszmét a legnagyobb lelkesedéssel tette magáévá, értekezletre hívta össze a budapesti középiskolák igazgatóit és az igazgató urak teljes örömmel járultak ahhoz, hogy a klasszikus előadásoknak az ifjúságot megnyerjék s az előadások összes jegyeit elhelyezzék. Az előadásokat minden hét szerdájának vagy csütörtökének délutánján tartják. Meglesznek az általunk hangoztatott *felolvasások* is, az előadást megelőzőleg egy-egy író-tanártól tartva. *Keglevich gróf* intendáns gondja arra is kiterjed, hogy a legszegényebb tanulók is hozzájuthassanak a klasszikus előadásokhoz, a mennyiben vannak 20 krajczáros helyek is. — A tárgyra visszatérünk.

A budapesti I. ker. főgimnázium «Szavaló-kör»-e 1898. december 15-ikén Vörösmarty-ünnepet rendezett. *Schneider S.* VII. o. t. emlékbeszédet mondott s *Wiese Gy.* VI. o. tan. relatiót tartott *Zalán futásából*. Még két szavaltat befejezte a sikerült ünnepélyt. 1899 január 14-ikén több szavaltat s *Csillag Benő* VI. o. t. «Az ember tragédiájából» készített szorgalmas relatiója került műsorra. Február 4-ikén megtartott az első szavaló-verseny. A verseny tárgya volt: 1. *Kölcsey F.* Parainesisének a hazáról szóló részlete és 2. *Endrődy S.* «A czelli búcsú» című költeménye. A hat tagból álló bíráló-bizottság az első díjat (1 arany) *Schneider S.*-nak, a második díjat (Tóth K. költeményeit) *Fleischer István*nak nyújtotta át.

Fényes hangversenyt rendezett a VII. ker. állami főgimnázium «Ifjúsági Kör»-e február 25-ikén a

segély-egylet javára. Személyes ottléte alapján a legerősebb írhatjuk róla. A műsor valóban abban a szellemben volt egybeállítva, melyet lapunkban sokszor hangoztattunk: főgyökeres magyarságot tükrözött. Még a német *Haydu* «Trio»-jának egy tétele is «*Rondeau à l'ongarese*» volt. A gimnáziumi gyermek-ének után a zenekar *Doppler* «*Plká*»-jának nyitányát játszotta *Friedmann Emil* ifj. karmester temperamentumos vezetése alatt. *Szigeti Endre* VIII. o. t. Jókainak «A lengyelek fehér asszonya» című költeményét szavalta. *Friedmann Emil* művészesen játszotta *Hubay* «*Csárdajelenetei*»-t. Erre a legnagyobb hatást keltett pont következett: a *horvát-szlavon internátus tambura zenekarának játéka*. A VII. ker. főgimnáziumhoz ugyanis internátus van csatolva, melynek derék horvát fiúk a tagjai, kik itt nevelkednek nyelvünk gyakorlásában és közös hazánk szeretetében. *Blazkovic Sándor* VII. o. tan. vezetése alatt horvát és magyar dalokat játszottak nemzeti zeneszerszámukon: a tamburán, oly gyönyörűen, hogy a közönség elragadtatva ismételtette meg azokat. *Ernye Dezső* VIII. o. t. Székely egyik magyar rap-szódiját adta elő hegedűn; erre hegedű-kettős jött *Huber* «*Kunjai*»-ból (*Lederer Imre* és *Hegedüs Lajos* VIII. o. tanulók). Nagyérdékű volt *Bánk bán* második felvonásának eljátszása *színházi jelmezekben*, melyeket a Kisfaludy-színház engedett át. Kivált ebben *Szigeti Endrénék* férfias, érzeves hangú *Petur bánja*; *Székely Géza* úgyszólván az utolsó perczben «ugrott be» *Bánk bán* megbetegedett személyesítője helyett s mégis jól adta szerepét, valamint szépen alakítottak *Bárdos Arthur* (*Biberach*), *Kürti Nándor* (*Mikhalán*) és *Weigl Géza* (*Simon*) is.

Ifjúsági színi előadások Nagyszombatban. Nagy ünnepséget ült február 12-ikén és 14-ikén a nagyszombati érseki főgimnázium ifjúsága. Hangverseny és két rendbeli színi előadás volt. «Kis Rómá»-nak érdemes főiskolája, ez a híres régi katolikus intézet, irigylendő helyzetben van e tekintetben. *Külön színházzal* rendelkezik, melynek címe: «Királyi érseki fővelő színház». Eredete talán még ama régi jó időkre vezethető vissza, mikor az «iskolai drámák» még virágjukban voltak. Farsang idején hagyományosan felújulnak a színi előadások. Az előadott darabokat idegenből dolgozzák át főgimnáziumi tanárok: bizonyynyal önképző és mulattató dolgok ezek és a tradíció e részt sokat megmagyaráz; ámde nem jobb volna e téren is a nemzeti iránynak hódolni és jeleseknek klasszikus termékeivel föllépni? Mily hálára köteleznék a nagyszombati főgimnázium e tekintetben az ügyet! Kiváltságos helyzete: saját színháza — egyenesen praedestinálja az úttörésre. Az illetén előadásokkal a magyarságnak is sokat használna ott — a Kis-Kárpátok alján, az osztrák határszélen. De térjünk a tárgyra. Farsang vasárnapján a «*Morus Tamás*» című négy felvonásos történelmi szomorújáték került színpadra, melyet *Ney K.* németjéből fordított *Pokorny Emánuel* tanár. A darab 1535-ben játszik, Londonban és környékén. A főbb szerepeket *Boreczky Elemér* VII. o. t. (*Morus Tamás* lorkanczellár), *Plisic Imre* VIII. o. tan. (VIII. *Henrik király*), *Kruchina Károly báró* VIII. o. tan. (*Cromwell Tamás*), *Boross Elemér* VI. o. tan. (*Kraumer káplán*), *Módy László* VIII. o. tan. (*Butler irországi nemes*) és *Jankó József* VII. o. t. (*Lilly William*) játszották. Az ifjúsági zenekar *Toldy Béla* tanár vezetése alatt többek közt a «*Norma*» opera (*Bellinitól*) megnyitóját és magyar dalegyvelegeket adott elő. Húshagyó kedden nagy hangversenyt tartottak, melyet *Schneider Miklós* VII.

o. t. művészi hegedűjátéka nyitott meg. *Wieniavsky* «*Legendája*»-t adta elő, zongorán *Leeb Vilmos* tanár kísérte. Egy *F-dúr* vonósnégyes után *Nagy Gábor* VIII. o. t. *Rudnyánszky* «*A gyáva*» című drámai monológját szavalta. *Gasparik Konstantin* VII. o. t. zongorakiséret mellett *Káldy Gyula* «*Csalogánydal*»-át énekelte. Ezután az *Es-dúr* vonóshármaszt játszották el, melyet 1., 2. hegedűre és violára írt *Kadály Zoltán* VII. o. t. Most színi előadás következett: a «*Bocskoros nemes a városban*» című kétfelvonásos farsangi bohózat, melyet *Cattanes* olasz eredetije nyomán írt *Márton József* főgimn. tanár. A közönség pompásan mulatott *Holényi László* (Gereblyés *Gáspár*, falusi *bocskoros nemes*), *Kruchina Károly báró* (*Nyurga Olivér*), *Usztának Lajos* (*Osztvér Döme*), *Somogyi Aladár* (*Kortyondi Barnabás*), *Dessewffy Aladár* (*Nyúzós Pál*) és *Graeff Rikárd* (*Mócsi esapláros*) — mindnyájan VII. osztálybeli diákok — sikerült alakításain. Az ifjúsági zenekar *Verdi* «*Trovatore*» operájából való egyveleggel, a «*Virágszirmok*» és «*Deák-induló*»-val fejezte be a hangversenyt. E két utóbbi zeneszám *Schneider Miklós* VII. oszt. tanulónak szerzeménye. (Úgy látszik, a nagyszombati diákok nagy hivatottsággal kultiválják a zenét.)

Ifjúsági mulatságok. A *mármaroszigeti* főgimnázium ifjúsága *Kiss Tamás* tanár úr elnöklété alatt folyó hó 11-ikén fényesen sikerült hangversenyt rendezett. A műsort a zene-egylet indulóval nyitotta meg, ezt követte a dalkörnek ügyesen előadott népdalegyvelege, majd *Pfalz Emil* VIII. o. tan. művészileg játszotta hegedűn *Hubay* «*Csárdai jeleneteit*», *Batta Miklós* VIII. o. t. *Jókai Mór* «*Munkácsi rab*»-ját szav. Ezután *Balthazar Mariska* és *Zellerovics Emmakisassz* szonyok énekeltek magyar nótákat *Izák János* tanár zongorakisérete mellett. Majd egy sextett következett *Takács Lajos* úr közreműködésével. *Márkus László* zongorajátéka volt a következő pont; játszotta «*Pollacca Brillante*» darabot zajos tetszés mellett. A műsor utolsó pontja a zene-egylet «*Madárdal*» polkája volt. A hangverseny után táncz következett mely kivilágos kirivradtig tartott. — A *nagykőrösi* ev. ref. főgimnázium ifjúsága február 25-ikén a városi szállóban hangversenyt rendezett ilyen műsossal: 1. «*Estharang*», énekelte az ifjúsági daloskör, zenéje *Hegedüs Endrétől*. 2. «*Az öngyilkos*», víg monológ, *Gabánnyitól*, szavalta *Szabó Balázs* VII. o. tan. 3. «*Fantasia de Concert*», hegedű-szóló, játszotta *Spiller Aladár* VII. o. t. zongorán kísérte *Tóth Béla* VIII. oszt. tan. 4. «*Dialóg*», előadták *Hegedüs Ottília* kisasszony és *Henszelmann Gyula* VIII. o. t. 5. «*Promenád-induló*», előadta az ifjúsági zenekar, tánczvizgalom. — Fényesen sikerült e hó 11-ikén a *selmeczbányai* lyceum diákjainak mulatsága a városi *Vigadó* nagytermében. A zenekar *Auber* nyitányával kezdte; ezenfelül előadta *Haydn* nagy gyermek-symphoniáját hegedűn és gyermek-hangszereken, zongorán *Schelle Gyula* VIII. és *Micsinay István* III. o. tanulóktól kísérve és az ének-karral szövetkezve a *Dalosos* indulóját. A vegyeskar szebbnél szebb műdarabokat énekelte: *Eötvösnek* Belezsnay *Antaltól* zenésített «*Búcsú*»-ját, «*A szarvasbögér és a rózsá-t*» (*Veit V.*), a «*Gaudeamus*» régi deák-nótát hat szólamban, magyar népdalokat és egy nagy ének-egyveleget. Közben *Lipovszky Pál* VIII. o. t. a «*Szervusz*» című monológot szavalta *Salamon Ödöntől*.

Diákturistaság. *Nagyszombati* tudósítónk írja: A diákturistaság lelkes pártolója és előmozdítója *Étédi Géza*, ismét igen szép téli kirándulást szervezett február 12-ikén a főgimnázium 98 tanulóival.

A kirándulók reggel 8 órakor a havasok alján lévő *Resinár* községbe rándultak, innen *Kis-*, majd *Nagy-Disznódon* át vissza *Nagyszombati*-be, összesen valami 30 km.-nyi utat tevének meg. Délután 4 órakor érkeztek vissza *Szebenbe* a fáradtság vagy kimerülés legkisebb nyoma nélkül, az idő valóban nyárias volt.

Önképzőkörökronika. *A brassói* kath. főgimnázium február 18. *Fischer Béla* VIII. o. t. magas irodalom-történeti értekezést olvasott fel: «*Kisfaludy Károly* «*Iréne*»-je, összehasonlítva *Mikes* hasonló leírásával.» A *nagyszombati* főgimnázium, február 18. A gyűlés egy kiemelkedő pontja *Majláth Adolf* VIII. o. tanulónak «*A szórakozott historikus*» cz. humoreszkje volt, mely folytonos derűtséget keltett. — A *makói* főgimnázium, február 12. *Vörös Ernő* VII. o. tan. nagy ismerésben részesült felolvasást tartott a képzőművészetekről. A *csurgói* ev. ref. főgimnázium *Csokonai-önképzőkörének* pályatetelei az 1898/99 isk. évben: A kurucz nóták *Thaly Kálmán* gyűjteményében és *Endrődy Sándor* feldolgozásában. (Érdekes téma!) *Politikai* irodalmunk a harmincz és negyvenes években. Emlékezés *Csokonaira* (*Somogyi időzésének* százados évfordulója alkalmából). Mindezek jutalma 3 darab 20 koronás arany. Felhívatik a kör tagjainak figyelme az epigramma-pályázatra is. — A *nagykanizsai* felső kereskedelmi iskola, február 12. *Wirth Imre* felső osztálybeli tanuló «*A magyar közlekedésügy fejlődéséről*» szóló alapos tanulmányra valló művét olvasta fel. — A *kismartoni* m. kir. állami polgári főiskola február 12-ikén tartott rendes önképzőköri ülést *Beszterezey György* tanár úr elnöklété mellett. *Csikor Károly* VI. o. t. sikerülten szavalt *Petőfinek* «*A nemzethez*» című költeményét. Ezután a tagok *Bereczik Árpád* «*Himfy dalai*» cz. vigjátékának előjátékát s első felvonását nagy lelkesedés között olvasták fel. *Zajos* tetszésben részesült a szép előadás. A vigjáték második és harmadik felvonásának felolvasása a következő ülésre halasztatott. Végezetül *Szabó Miklós* és *Frank Károly* IV. o. tanulók *Franz v. Suppe* «*Taufels Marsch*»-át játszották el zongorán. *Gondos* játéukért jegyzőkönyvi elismerésben részesültek.

Képes levelezőlapot óhajtanak cserélni: *Bergl György* (Budapest, *Ferencz-körút* 24. sz.), *Miróczky Árpád* felső kereskedelmi isk. tanuló (Budapest, VIII. Örmölygy-utca 8. sz.), *Róth Ottó* (Szászváros, *Kunkollégium*), *Glasner Hugó* (Rózsahegy), *Néztasek Adolf* (Budapest, V., *Alkotmány-utca* 15. sz.), *Lenck Rikárd* főreáliskolai tanuló (Sopron).

FEJTÖRŐ.

Faludi Ferencz talalós meséi. *Faludi Ferencz* múlt évszázbeli költőnk (1704—1779) és írónk művei közt idylleket is találunk s ezek már azért is érdekesek, mert képletesen korúra vonatkozó eseményeket is sző beléjük. Ez idyllek egyikében (a másodikban) a pihenő pásztorok csupa időöltésből talalós meséket adnak föl egymásnak, de megfejtésükkel adósok maradnak. Ki tudná megfejteni az ott feladott következő öt talalós mesét?

I.

Mese, mese, mi az? széles e világon
Neve írva vagyon gazdag termett ágon:
Redős és bokrétság, búhos és kalapos,
Néha alól, néha pedig felől lapos.

II.
Mese, mese, mi az?
Piros, poskos, kövér, még csak piczin falat,
Nincs hozzá hasonló a kerek ég alatt.

III.
Mese, mese, mi az? nincsen az erdőben,
Fel nem találhatik a tágas mezőben.
Nem fér a pajtába, nem fér a pinczébe:
De szép könnyen befér egy hajszál végébe.

IV.
Mese, melyik madár repdes szárnya nélkül?
És melyik eszi meg aztat szája nélkül?

V.
Mese, mese, mi az? jár-kel lába nélkül;
Mese, mese, mi az? megáll talpa nélkül?

A helyes megfejtők közt jutalmul Petőfi összes költeményeinek kiadását soroljuk ki, melyet e czéltől Sárffy Aladár dr. lőcsei tanár bocsátott rendelkezésünkre.

Számtani kérdés:

Egy 6 millió lakossal bíró állam 20 év előtt 100,000 katonát adott; ha az állam lakossága évenként 1.5%-kal növekszik; mennyi katonát adhat az állam jelenleg?

Földrajzi kérdés:

Melyik mellékvíze az a Tiszának, a melyik a Máramarosi havasokban a Bisztra és Gorgán hegyen eredő Plaiszka és a Popadján eredő Bertvánszka egyesüléséből támad?

Történelmi kérdés:

Mikor, hol és kik között folyt le a sajió ütközet? Hogyan végződött? Kik maradtak a csataterén és ki menekült meg? A csata után az egész országot kik árasztották el?

Természettudományi kérdés:

Mi a neve azon állatnak, a melynek egész testét tüskék fedik? e tüskék szürkésbarnák s fehér-feketén gyűrűzöttek? Mire használják a tüskéket? Melyik rendbe tartozik? Dél-Európa és Észak-Afrikában tartózkodik?

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1899. márczius 9.

A 8. számban közölt fejtető kérdések megfejtése:

Történelmi kérdés: Fehérhegyi csata. Képrejtvény: Őszi verőfény.

Helyesen fejtették meg: Tanács Gyula, Tóbiássy Károly, Hegedűs Ferencz, Wohlstein Sándor, Bárdy Ferencz, Benisch Arthur, Goldstein Antal, Pivny Aladár, Bergl György, Rácz István, Péting Miklós, Fialovits Béla, Horváth Dezső, ifj. Paksy József, Kirchner Gyula, Roth Ottó, Demeter Balázs, Fischel Viktor, Ruffy Kálmán, Goldmann A., Horváth László, Demeter Jenő, Schwarzbach Károly, Vértes László, Lator László, Nidermayer Gy., Hollaender Leó, Schwitzer Zoltán, Danzinger Kálmán, K. J., ifj. Avedik Lukács, Zubor Imre, Tiller Gyula, Vaskó István, Kovács Dénes, Ehrenfeld Dezső, Balassa László, Farmasy Antal, Herresbacher Dénes, Glósz Ödön, Edelstein Aladár, Wirschafter Béla, Feigler Othmár, Veszprémi Jenő, Mambriny Béla, Bagoly Sándor, Weiller Vilmos, Tyrin Sebestyén, Emenet György, Hammung József, László Sándor, Benedek István, Bogdán Ernő, Lukachich Mihály, Krausz László, Fiedler Kálmán, Luspay Sándor, ifj. Izeri Izsák Gyula,

Lauffer Ödön és Rezső, Michaletzky Vilmos, Pláger Leó, Puskás Jenő, Kunetz Béla, Brummer Zoltán, Géczy Géza, Koch Nándor, Tóth Elek, Benkő Jenő, Niegreis János, Szécskay Dezső, La Borda Jenő, Patek Béla, Freyler József, Török Dezső, Dományi László, Groedel Lajos, Bohrandt Lajos, Rosenzweig Gyula, Miróczy Árpád, Szabó Ferencz, Granitz Géza, Dávid László, Kotschy Ferencz, Krausz Aladár, Locke Jenő, Szadnik Sándor, Holly Sándor, Haas Hugó, Weisz Hugó, Váczy József, Zimmermann testvérek, Szabó Frigyes, Weisz Ernő, Berkovits Mór, Schwarz Gábor, Steiner József, Takaró Géza, Biró Endre, Almásy József, Langfelder Béla, Szinai Sándor, Acs Nagy István, Andriška Emil, Kéler Tibor, Osztrovszky József és Antal, Kronstein Béla, Kiss Pál, Tarcsy Gyula, Szenyovszky Ferencz, Névedí Botka Andor.

A kitűzött könyvjutalmat, Verne: Robinsonok iskolája című művet Ruffy Kálmán tanuló nyerte el Budapesten.

SZERKESZTŐI TELEFON.

S. F. Dayka Gáborról szóló értekezése buzgalommal, de kevés eredménnyel kidolgozott munka. Belőle vajmi fogyatékos képét nyerjük Dayka költői egyéniségének. A hol kellene, magvasabb nézetnyilvánításba nem bocsátkozik; meglegszik azzal, hogy Toldyt idézi. Több tanulmányt és mélyebb irodalmi ismereteket kérünk! — **Február.** 1. Hauptmann «Helios»-a távol áll a magyar ifjúság tanulmányainak és érdeklődésének körén; azért ily fajta kérdést valami magyar töredékes műről lenne jó fölvetni. 2. Ha lapunk irányához simulnak, küldje be. 3. Allandó munkatárs. — **K. K.** Székelyudvarhely. Muzem-körút. — **K. A.** Zalaegerszeg. A körükre vonatkozó híreket szívesen vesszük. A kértett füzetkét a kereskedelmi iskola tanulói is nagy haszonnal forgathatják. — **Sch. L.** Tudósításai bizonyára azért nem jelentek meg, mert nem akadt bennük semmi megkapóbb, lenyomatásra méltó részlet. — **P. L.** Nagy-szombat. Irjon nekünk közelebbit gimnáziumuk színházának multjáról és jelenéről. — **G. A.** Budapest. Kis János superintendens, jeles költőnk 1770-től 1846-ig élt. Arról is nevezetes, hogy ő alapította Sopronban az első önképzőkört és ő volt hazánkban az ifjúsági irodalom első művelője (Gyermekek és ifjak tálháza, Ifjúság barátja). Irodalmi munkássága óriási, művei 76 kötetet tesznek ki, legértékesebb az öt kötetes «Soproni Estvék». Az Olesó Könyvtárban olvashatja «Emlékezéseit életéből, maga által feljegyezve». (741—747.) — **B. A.** Zalaegerszeg. Köszönjük, elfogadjuk. — **B. K.** Besztercebánya. Körner Tivadar költeményei nem jelentek meg magyar fordításban, minek valószínűleg spezialis német ízüik az oka. Figyelmeztetjük arra a bírálatra, melyet Kölesey a költő «Zrinyi»-jéről írt. (O. K. 142—144.) Másoló munkára nem vállalkozhatunk; hisz a Reclam-kiadásban olcsón megkaphatja az egészet. — **T. Gy.** Kecskemét. Rontja-e a hangos tanulás a szervezetet? E kérdésre szakzerü feleletet nyerhet az «Ifjúság és Egészség» cz. folyóirat szerkesztőségétől. — **K. Gy.** Losonez. Greguss Ágost külön könyvben fejtegette Arany balladait; Beöthy Zolt ezt az egész magyar irodalomra és az általános tanokra kiterjedő részzel töltötte meg. — **W. S.** Nyitra. A kolozsvári keresk. akadémia internátusának növendékei egyenruhát viselnek. — **S. A.** Kolozsvár. Köszönettel elfogadjuk és várjuk tudósításait. — **P. P.** Hódmezővásárhely. Szitnyai Elek «Tanulmányai» közt (megjelent Franklinnál) egy fejezet Kölesey szónoki műveinek vezéreszméiről szól. Kölesey szónoki műveit egybefoglalja az Olesó Könyvtár 37—40. száma. — **P. B.** Nagykanizsa. Nem önnék szölt. — **B. B.** Karczag. Küldjön aktuális tudósításokat; azok keretében majd visszatérünk cikkkecskéjének egyes helyeire. — **K. K.** Udvarhely. A kérdéses cím: Erzsébet-körút 38. — **B. J.** Déponya. Nem is ismerünk olyan pályázati hirdetményeket. — **G. A.** Igló. Ez iránt forduljon egyenesen a kiadóhivatalhoz.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjúsági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	FŐMUNKATÁRS:	SZERKESZTŐSÉG:
Negyed évre ... 1 frt 20 kr.	Dr RUPP KORNÉL	GAAL MÓZES.	Budapest, IX., Soroksári-u. 31.
Fél évre ... 2 frt 40 kr.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.		KIADÓHIVATAL:
Egész évre ... 4 frt 80 kr.			Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
Megjelenik minden vasárnap.			Kéziratokat nem adunk vissza.

MÁRCZIUS 15.

(*) Ötven év óta ünnepé avatott napja a magyar szabadságnak és honszerelemnek, légy áldva! Századok mulasztásai helyre hozva, titkos vágyak teljesülve, a lenyüggött gondolat merész formát keresve ennek az egy napnak dicsőségében egyesült.

A mit egy rajongó költő lenézett, merész röptű dalokban fantasztikus álomképekben lerajzolt, a mit a túlszigázott képzelem hóbortnak látszó körvonalokban kiczirkalmazott, a miről az optimisták mint legendáról mertek suttozni, bizalmasan, meghitt körben, hogy avatatlan fül meg ne hallja, nehogy képtelenségnek nyilvánítsa: mind, mind a teljesülés stádiumába e napon lépett.

Egy félszázad óta ez a nap volt a világosság napja, a világosságé, meg a gátjait lerombolt, fékét vesztett nemzeti szabadságé, a mely előtört, mint égi jelenés a felhők mögöl, sugarat, fényözönt árasztva maga körül, a nélkül, hogy állandó világosságot adó nap lehetett volna.

Sugár volt, mely a rajongónak elég arra, hogy reméljen.

Remélt, csalódott, újra remélt, skitartását diadal koszorúzta.

Emlékszem, a hetvenes évek elején minő hatalmas láz szállta meg e napon az ifjúság szívét. Minden diák, minden tanuló egy-egy boszút lihegő forradalmárnak képzelte magát, mind arról álmodoztunk, hogy csak még egyszer, újra zendülne meg az a dal, az a szívbe markoló nóta, hogy: «Kossuth Lajos azt izente» — s bizony, bizony mind elmentünk volna!

Hányan álltak a mi sorainkból a férfikorban azok közé, a kik még mindig azt hitték, hogy nemsokára «mindnyájunknak el kell menni!...» S a Gondviselés beleszólt a nagy lelkesedésbe: «Maradjatok csak itthon! Szüksége van a hazának nyugalomra». Az ezer év küzdelmét és a «sok

Seylla s Charybdis közt a szelek mérgét nemesen kiállta», elég volt immár a megpróbáltatásokból.

Így született meg évenként a márcziusi ifjúság, az a rajongó, az a hevülékeny, a mely még ma is újra él és élni fog örökkön a mely talán még ma is azt hiszi, hogy neki egyszer mégis csak «el kell menni!»

Álljatok meg, mert nem jön többé izenet, mert nincs szükség arra, hogy «elmenjünk!» Legyen ünnep ez a nap, éljen bennetek a kegyelet azok iránt, a kiket a lelkesedés e napon tett hőskévé és jelölt ki martyroknak. De ez a kegyelet igazi pietas legyen, a mely valóságos «szentelt fájdlom», de nem «leket tépő kin»; ez a pietas két értelemben nyilatkozzék: a hazaszeretben, meg a királyhűségben.

Ez a nap épen jó arra, hogy fogadalmat tegyetek, hogy a hazáért mindent feláldoztok, de fogadjatok meg azt is, hogy hivatok leszek a legnemesebb szívű, ritka emberi tulajdonokkal megáldott, fenséges lelkű királyotokhoz.

Ne legyetek okos szóra nem hajló ábrándozók, ne keseregjen bennetek a mondván csinált siralom: a történelemé az az ötven éves múlt, csak neki van arról joga szólni, — nektek pedig csak hinni, bizni van jogotok. Ne higgyétek, hogy ennek a napnak emlékét a múlt sebeinek feltépésével kell megünnepelni, — nagyon behegedt már az, nektek nincs sem jogotok, sem okotok feltépni.

Az az ünnep, a mit ezen a napon megtartotok, legyen a hála áldozat ünnepe: fakadjon szeretetből és hálából, mint Ábel áldozata, a ki csak a saját szíve sugallatát követte, mikor azt áldozta fel az Úrnak, a mit zsengeiből legjobbnak, legnemesebbnek tartott.

Én úgy érzem, hogy ezt a napot inkább a Te Deum illeti meg, mint a requiem! Tehát ne gyászos hangulat, hanem a hálás szív érzelmei nyilatkozzanak meg ünnepéleteken!